

Magický realizmus v literatúrach strednej Európy

JUDIT GÖRÖZDI – RADOSLAV PASSIA

V rámci tohto čísla časopisu *WORLD LITERATURE STUDIES* sme sa podujali zmapovať možné filiácie magického realizmu a stredoeurópskych literatúr. Autorky a autori sa sústredili na slovenskú, maďarskú, českú, srbskú či rumunskú literatúru. Išlo im o zachytenie viacerých zdrojov „magického realizmu“ v stredoeurópskom priestore. Vychádzali pri tom najmä z vlastných odborov, čo sa miestami odráža aj v terminológii (napr. výrazy latinskoamerický a hispanoamerický problematizujú v závislosti od použitej literatúry). Z jednotlivých štúdií vyplýva, že okrem aproprácie významných latinskoamerických diel svetovej literatúry zohrali významnú úlohu v stredoeurópskej domestikácii magickorealistickej postupov aj lokálne inšpirácie, vlastné tradície nielen z oblasti písanej literatúry, ale najmä orálneho folklóru. Možno konštatovať, že v strednej Európe takto vzniklo viacero originálnych autorských, národných či „areálových“ modelov magickorealistickej rozprávania. Načrtnutá problematika je podstatne rozsiahlejšia, než sú možnosti jedného čísla, preto ponúkame skôr sondy do jej jednotlivých aspektov. Príspevky, navzájom izolované, však na seba azda až prekvapujúco nadväzujú, dopĺňajú sa a vzájomne podporujú svoje zistenia a závery.

Aproprácia postupov magického realizmu v jednotlivých literatúrach strednej Európy prebehla rôzne. V maďarskej literárnej vede vznikli rozličné koncepcie magického realizmu (referuje o nich A. N. Tóth a G. Petres Csizmadia), ktoré pramenne vychádzajú zo súčasnej maďarskej prózy. Štúdie o slovenskom kontexte problematiky mapujú chápanie magického realizmu z pohľadu literárnej histórie, kritickoanalyticky prehodnocujú používanie pojmu (V. Barborík, M. Forgáč) a navrhujú niektoré nové prístupy k uchopeniu vzťahu magického realizmu a slovenskej prózy v rámci geopoetiky (R. Passia). Geopoetický prístup využíva aj E. Bányai na interpretáciu diel súčasnej maďarskej sedmohradskej prózy. Magickorealistickejmu rozprávaniu ako spôsobu deštrukcie vzorov historickej narácie a veľkého (národného) rozprávania sa na textoch srbskej literatúry venuje V. Gvozden a na príklade maďarskej literatúry J. Görözdí. Tvorbu českého prozaika M. Ajvaza analyzuje E. Gilk. Vzťahom fantastična a magického realizmu v tvorbe M. Eliadeho sa zaoberá T. Mikulová.

Impulzy pôvodného latinskoamerického magického realizmu sa viacerým spisovateľom v stredoeurópskom priestore podarilo nanovo premyslieť. Za dôležité považujeme, že väčšina príspevkov eviduje aj isté domáce tradície magicko-fantastického rozprávania, ktoré sa podarilo presvedčivo preukázať.